

Kazimierz Kasperkiewicz, Jacek Skrycki, *Tablice pamiątkowe z lat 1901-2020 w kościołach Ziemi Kolskiej świadkami historii*, Koło 2021, ss. 111, il.

Przyjmując za Jarosławem Kazimierczakiem, „tablica pamiątkowa” jest to „płyta, najczęściej czworokątna, wykonana z drewna, wykuta z kamienia lub odlana z metalu, pokryta odpowiednią inskrypcją. Upamiętnia miejsce, które już nie istnieje, wydarzenie historyczne lub zasłużoną osobistość. Często znajduje się w miejscu związanym z tym wydarzeniem i/lub osobą. W zależności od jej charakteru oprócz inskrypcji mogą się na niej znaleźć inne motywy – portretowe wyobrażenie osób, insygnia, herby itp.”¹ Sama idea wmurowywania tablic pamiątkowych wywodzi się z wieku XIX. Pierwotnie były one związane z miejscem pochówku i umieszczane były najczęściej w świątyniach i na cmentarzach przykościelnych. Po wprowadzeniu zakazu pochówków w kościołach i przeniesieniu nekropoli poza granice miast, zaczęto umieszczać tablice, w miejscach, które były związane z upamiętnianym zmarłym. Z kolei w drugiej połowie XIX w. zaczynają się pojawiać tablice upamiętniające doniosłe i ważne wydarzenia. Początkowo poświęcone były najczęściej konsekracji kościołów, ich dobroczyńcom i ofiarodawcom. Coraz częściej wmurowywano tablice na obiektach świeckich, upamiętniając ludzi i wydarzenia z nim związane.

Od dłuższego czasu można zauważyć wzrost zainteresowania tym nośnikiem pamięci historycznej zarówno wśród regionalistów, zawodowych historyków, jak i innych badaczy. Na temat tablic pamiątkowych powstała bogata literatura przedmiotu, składająca się zarówno z publikacji książkowych², jak i artykułów³.

¹ J. Kazimierczak, *Tablice pamiątkowe i pomniki na obszarze dzielnicy Łódź Śródmieście jako obiekty upamiętniające osoby i wydarzenia z przeszłości Łodzi*, „Turyzm” 2010, nr 20/1, s. 13.

² Między innymi: Borucki K., *Tablice pamiątkowe Bydgoszczy*, Bydgoszcz 1963; Gryczka Z., *Znaki pamięci. Pomniki i tablice pamiątkowe Leszno*, Leszno 2007; Hnatyszyn P., *Zabrzańskie pomniki i tablice pamiątkowe do 1945 roku*, Zabrze 1997; Jodłowski A., *Pomniki, popiersia, tablice pamiątkowe w Białej Podlaskiej. Wybór*, Biała Podlaska 2005; Kempa A., Zawadzka M., *Tablice pamięci. Łódzkie inskrypcje pamiątkowe*, Łódź 2007; Kisielewski K., *Tablice pamiątkowe o sławnych ludziach w Krakowie*, Kraków 1984; Kowalak Cz., *Pomniki i tablice pamiątkowe w Legnicy po II wojnie światowej*, Legnica 2012; Janota W., *Lwowskie tablice pamiątkowe 1920-1939 i Krzyże Obrony Lwowa*, Katowice 2018; Latała A., *Tablice pamiątkowe w kościołach warszawskich. Kresy wschodnie w przysłówiach*, Warszawa 1993; Larendowicz Z., *Tablice pamiątkowe, epitafia i inskrypcje natynkowe w sanktuarium Ojców Bernardynów w Leżajsku*, Leżajsk 2003; Lubaszewski Z., *Pomniki i tablice pamiątkowe Chelma*, Chełm 2009; Marciniec L., *Pomniki, figury, tablice pamiątkowe w Busku-Zdroju*, Krosno 2007; Oberc F., *Pomniki i tablice pamiątkowe Sanoka*, Sanok 1998; Oczkowska Z., *Tablice pamiątkowe w obrębie starego Krakowa*, Kraków 1980; *Pomniki, akcenty rzeźbiarskie, tablice pamiątkowe Szczecina*, red. J. Kozakowska, Szczecin 2012; *Pomniki i tablice pamiątkowe Jeleniej Góry*, red. I. Łobarewicz, Jelenia Góra 2012; Swistak Z., *Tablice pamiątkowe Sanktuarium Antoniańskiego w Jasle*, Jasło 2006; Wultański J., *Brodnickie pomniki i tablice pamiątkowe*, Brodnica 2008.

³ Między innymi: Bernacki M., *Pomniki i tablice pamiątkowe w Bielsku-Białej. Próba typologii*, w: *Czytanie miasta. Bielsko-Biała jako kulturowy palimpsest*, red. M. Bernacki, R. Pysz, Bielsko-Biała 2016, s. 191-209; Dawidejt-Jastrzębska E., *Nowe elementy w krajobrazie kulturowym Nysy po 1989 roku. Pomniki i tablice pamiątkowe*, „Studia Śląskie” 2010, t. 69, s. 85-105; Fijałkowski M., *Pilskie*

Do grona tych publikacji dołączyła w ostatnim czasie książka autorstwa Kazimierza Kasperkiewicza i Jacka Skryckiego prezentująca tablice pamiątkowe w kościołach ziemi kolskiej z lat 1901-2020.

Autorami omawianej książki są regionaliści: Kazimierz Kasperkiewicz – germanista, pedagog i społecznik, urodzony w Bielsku Białej, z Kołem związany od 1960 r. Pracował jako nauczyciel języka niemieckiego w szkołach średnich ogólnokształcących i zawodowych w Kole, Kłodawie i Kościelcu, jest też tłumaczem przysięgłym z języka niemieckiego. Autor ponad 220 artykułów i publikacji zwartych dotyczących Koła i ziemi kolskiej, współinicjator wydania magazynu „Ziemia Kolska”, członek komitetu redakcyjnego „Rocznika Kolskiego” oraz współredaktor i członek komitetów redakcyjnych kilkudziesięciu publikacji zbiorowych. Wiceprezes Towarzystwa Przyjaciół Miasta Koła i pierwszy prezes Stowarzyszenia Przyjaciół Miasta Koła nad Wartą, którego obecnie jest honorowym prezesem. Laureat wielu nagród, wyróżnień oraz odznaczeń.

Jacek Skrycki – to przewodnik turystyczny, fotograf, regionalista i społecznik, urodzony w Kole. Aktywnie uczestniczy w życiu miasta i powiatu kolskiego. Jest autorem i współautorem wielu artykułów opublikowanych na łamach „Przeglądu Kolskiego” oraz „Rocznika Kolskiego”. Piastuje funkcję skarbnika w zarządzie Stowarzyszenia Budowy Pomnika – Ławeczki Czesława Freudenreicha.

Jak zaznaczają w *Przedmowie* autorzy prezentowanej pozycji, książka ma charakter dokumentacyjno-informacyjny i prezentuje wyłącznie „samodzielne” tablice pamiątkowe, zlokalizowane na terenie całej ziemi kolskiej w jej obecnym kształcie administracyjnym, umieszczone wewnątrz kościołów, w podziemiach, na zewnętrznych murach oraz na innych obiektach przykościelnych. Jako cezurę chronologiczną, autorzy przyjęli lata 1901-2020, z wyłączeniem lat okupacji hitlerowskiej. Na pochwałę zasługuje fakt, iż autorzy dotarli osobiście do każdej z opisywanych tablic i dokonali dokumentacji fotograficznej *in situ*.

Wydawcami publikacji są Gmina Miejska Koło i Powiat Kolski. Redakcji podjęła się Katarzyna Wojtysiak, zdjęcia wykonał Jacek Skrycki, a za skład, druk i korektę odpowiedzialne jest Presilo Studio R. i P. Andre s.c. z Koła. Książkę wydano w nakładzie 500 egzemplarzy.

Wydawnictwo składa się, oprócz *Przedmowy* autorów i *Słowa wstępnego* Ordynariusza Diecezji Włocławskiej ks. biskupa Wiesława Alojzego Meringa, Starosty Kolskiego Roberta Kropidłowskiego i Burmistrza Miasta Koła Krzysztofa Witkowskiego, z części zasadniczej (s. 12-105), w której przedstawiono 101 tablic pamiątkowych według nazw miejscowości, w których dane tablice się znajdują, ułożonych w układzie alfabetycznym.

pomniki i tablice pamiątkowe przed 1945 r., „Kronika Wielkopolski” 2011, nr 1, s. 33-47; Kazimierzczak J., *Tablice pamiątkowe i pomniki na obszarze dzielnicy Łódź Śródmieście jako obiekty upamiętniające osoby i wydarzenia z przeszłości Łodzi*, „Turyzm” 2010, nr 20/1, s. 13-19; Klatt T., *Tablice pamiątkowe w grudziądzkich szkołach dla uczczenia nauczycieli poległych i pomordowanych w okresie II wojny światowej*, „Rocznik Grudziądzki” 1998, t. 13, s. 279-285; Kowalak Cz., *Pomniki i tablice pamiątkowe w Legnicy w latach 2013-2017*, „Szkice Legnickie” 2017, t. 38, s. 293-313; Łudzki J., *Kościerskie pomniki. Cz. 2. Tablice pamiątkowe*, „Kościerskie Zeszyty Muzealne” 2008, z. 2, s. 17-44; Mulczyński J., *Historia pisana na murach. Tablice pamiątkowe w Poznaniu po 1945 r.*, „Kronika Miasta Poznania” 2001, nr 2, s. 246-282; Szajda M., *Powojenne tablice pamiątkowe w Jeleniej Górze. Charakterystyka zbioru*, „Rocznik Jeleniogórski” 2012, t. 44, s. 183-188; Tenże, *Pomniki i tablice pamiątkowe w Jeleniej Górze w latach 2012-2017*, „Rocznik Jeleniogórski” 2017, t. 49, s. 119-138; Szymańska-Kujawa U., *Tablice pamiątkowe jako nośniki pamięci historycznej w nauczaniu historii*, „Kwartalnik Edukacyjny” 2013, nr 2, s. 78-84; Zięba Z., *Tablice pamiątkowe w kruchcie kolegiaty pw. Bożego Ciała w Jarosławiu*, „Rocznik Stowarzyszenia Miłośników Jarosławia” 2016, t. 22, s. 131-155; Zwanko L., *Tablice pamiątkowe w przestrzeni miejskiej Charkowa. Polskie akcenty*, „Studia z Architektury Nowoczesnej” 2020, t. 8, s. 99-121.

Opis tablic poprzedzają każdorazowo fotografie świątyń, z krótką o nich informacją. Z kolei sama charakterystyka tablic zawiera wiadomości o inicjatorach, fundatorach oraz okolicznościach ich powstania. Szczególny nacisk autorzy położyli na prezentację osób lub wydarzeń na nich uwieńczonych. Na kolejnych stronach omawianej publikacji czytelnik zapozna się z „kamiennymi i spizowymi strażnikami pamięci”, które znajdują się w: kościołach parafialnych pw. Przemienienia Pańskiego w Babiaku, pw. Świętego Rocha w Barłogach, pw. Świętego Stanisława Biskupa i Męczennika w Białkowie Kościelnym, pw. Świętego Dominika w Bierzwiennej Długiej, pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Borysławicach Kościelnych, pw. Świętego Wojciecha Biskupa Męczennika – Sanktuarium Matki Bożej Zwycięskiej w Brdowie, pw. Narodzenia Najświętszej Maryi Panny w Chelmnie, pw. Podwyższenia Świętego Krzyża w Chodowie – kościół filialny parafii Dzierżbice, pw. Świętego Mikołaja Biskupa w Dąbiu n. Nerem, pw. Trójcy Świętej w Dobrowie – Sanktuarium Błogosławionego Bogumiła, pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Grzegorzewie, pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Kłodawie, pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Kole, kaplicy pw. Przemienienia Pańskiego na cmentarzu parafialnym w Kole, pw. Matki Bożej Częstochowskiej w Kole, pw. Świętego Bogumiła w Kole, kościele klasztorным pw. Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Kole, kościele ewangelicko-augsburskim pw. Opatrzności Bożej w Kole, pw. Świętego Andrzeja Apostoła w Kościelcu, pw. Świętego Wawrzyńca w Lubotyńcu, pw. Świętego Bartłomieja Apostoła w Osieku Wielkim, pw. Świętej Rodziny w Przedczu oraz pw. Świętego Jakuba Apostoła we Wrzącej Wielkiej.

Książkę zamyka *Bibliografia*, składająca się z 71 pozycji – książek, artykułów oraz stron internetowych. Może zasadnym byłby jej podział na np. opracowania, prasę i netografię, co ułatwiłoby szybkie dotarcie do interesującego tekstu i sprawiłoby, że byłaby ona bardziej przejrzysta? Na ostatnich stronach zamieszczono krótkie biogramy autorów. Warto zaznaczyć, że Autorzy źle przypisali miejsce wydania przy jednej z publikacji. Książka Patricka Montague ukazała się bowiem w Wołowcu, a nie w Wołminie.

Reasumując, mieszkańcy Koła i ziemi kolskiej otrzymali rzetelne i bardzo dobrze wydane opracowane regionalne, które powinno znaleźć się na półce każdego miłośnika lokalnej historii oraz w każdej szkolnej bibliotece. Książka, co bardzo ważne, powinna zainteresować także młodego czytelnika, który dopiero odkrywa meandry dziejów swojej „małej Ojczyzny”. Z kolei nauczyciele wszystkich typów szkół, w publikacji uzyskali gotowy i kompletny materiał do realizacji szeroko rozumianej edukacji regionalnej, i tworzenia w jej ramach, tak popularnych ostatnio innowacji pedagogicznych. I wreszcie, ze względu na specyfikę tablic pamiątkowych jako walorów turystycznych oraz zróżnicowany stopień zainteresowania tymi obiektami, mają one szansę na zwrócenie uwagi wśród osób odwiedzających Koło i ziemię kolską. Należy tylko żywić nadzieję, że autorzy pójdą za ciosem i w niedalekiej przyszłości cieszyć będziemy się kolejną ich publikacją, dotyczącą może pomników i tablic pamiątkowych w przestrzeni miejskiej Koła, a może i szerzej.

Marcin Mikołajczyk